

به نام آن‌که بود هر که بود، لایز بود لایز بود

مدیریت شهر شاداب

نگاهی به مدیریت امور عمومی و شهرسازی
با رویکردی به معارف دینی و نگره بومی

مؤلفین:

دکتر حسین خنیفر

دانشیار دانشگاه تهران

حامد بردبار

کارشناس ارشد مدیریت دولتی، دانشگاه تهران

فریبا فروغی قمی

کارشناس ارشد مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبائی (ره)

Managing a Lively City

سرشناسه	: خنیفر، حسین، ۱۳۴۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: مدیریت شهر شاداب: نگاهی به مدیریت امور عمومی و شهرسازی با رویکردی به معارف دینی و نگره بومی "Managing a Lively City"/مؤلفین حسین خنیفر، حامد بردبار، فریبا فروغی قمی.
مشخصات نشر	: تهران : سارگل، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۲۷۲ ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۵۸۹۰-۹۱-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: شهرسازی -- جنبه‌های روان‌شناسی
موضوع	: شهرسازی -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: زیباسازی شهری
موضوع	: شادی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: شادی -- جنبه‌های اجتماعی
شناسه افزوده	: بردبار، حامد، ۱۳۶۶ -
شناسه افزوده	: فروغی قمی، فریبا، ۱۳۶۶ -
شناسه افزوده	: شریعتی‌راد، سمیه، ۱۳۵۹ -، ویراستار
رده بندی کنگره	: ۳۹۱/۴۱-NA۹۰۵۰
رده بندی دیویی	: ۷۱۱/۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۷۴۶۸۱۷

تمام حقوق معنوی و مادی اثر برای ناشر و مؤلفین محفوظ است.

مدیریت شهر شاداب

نگاهی به مدیریت امور عمومی و شهرسازی با رویکردی به معارف دینی و نگره بومی

مؤلفین	: حسین خنیفر، حامد بردبار، فریبا فروغی قمی
ویراستار	: سمیه شریعتی‌راد
صفحه‌آرایی	: سارگل (محرم‌پور)
چاپ اول	: بهار ۱۳۹۲
تیراژ	: ۱۰۰۰ نسخه
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۵۸۹۰-۹۱-۷
قیمت	: ۱۵،۰۰۰ تومان

تهران میدان فاطمی خیابان یکم پلاک ۱۲ طبقه پنجم
تلفن: ۴۱ ۴۰ ۸۸۹۵ - ۳۴ ۳۳ ۸۸۹۸
www.goto847.ir

فهرست مطالب

۱۱	 مقدمه
----	-------------

فصل اول: واژه‌کاوی و مفهوم‌شناسی شادی

۱۳	 مقدمه
۱۴	 اهمیت و ضرورت شادی فردی
۱۵	 اهمیت و ضرورت شهر شاداب
۱۶	 ارتباط شادی فردی و شهر شاداب و سرزنده
۱۸	 شادی فردی در نگاه اندیشه‌ها
۱۹	 شادی از نگاه بزرگان
۲۰	 مثلث شادی
۲۱	 مؤلفه‌های شادی
۲۳	 شادی و مدل پنج عاملی شخصیت (BIG 5)
۲۳	 تعاریف اصطلاحی شادی
۲۴	 علائم شادی فردی
۲۶	 افراد شاد چه کسانی هستند؟
۲۷	 انواع شادی
۲۸	 عوامل اصلی مؤثر بر شادی
۳۱	 رموز شادی و آرامش
۳۴	 مطالعه موردی: تأثیر تفکر بر اوضاع و احوال انسان‌ها
۳۵	 راه‌های افزایش شادی
۳۸	 مطالعه موردی: امید به آینده در تمام شرایط
۳۸	 عوامل شادی‌آفرین
۳۹	 مطالعه موردی: نقش ایمان و یاد خدا بر سلامت جسمی
۴۱	 مطالعه موردی: کاهلی ایرانیان بالاتر از متوسط جهانی

۴۲	مطالعه موردی: کار از منظر چهار اندیشه‌ورز
۴۳	روش‌های افزایش شادی
۴۵	مطالعه موردی: وضعیت شادی در آمریکا
۴۶	ارتباط پول و ثروت با شادی
۴۸	مطالعه موردی: ثروت و شادی در نظام ارزشی و معارف دینی
۵۰	نتیجه‌گیری

فصل دوم: شادی در نظام ارزشی و معارف دینی

۵۱	مقدمه
۵۱	شادی در معارف دینی
۵۴	حزن و اندوه ستایش شده در معارف دینی
۵۵	آیات شادی در قرآن
۵۶	شادی در نهج‌البلاغه
۵۸	ازدواج، خانواده، شادی، نظام ارزشی
۵۹	عوامل و منابع شادی افراد در نظام ارزشی
۵۹	معیارهای شادی شهروندان در نظام ارزشی
۶۲	آداب شادی فردی
۶۲	شادی‌های پسندیده
۶۴	چند مورد از کم هزینه‌ترین شادی‌ها و لذت‌های دنیا
۶۵	نمونه شوخی‌های ائمه اطهار و بزرگان دینی
۶۸	نتیجه‌گیری

فصل سوم: شهر سرزنده و شهر شاداب

۶۹	مقدمه
۷۰	مفهوم‌شناسی شهر و شهرنشینی
۷۶	شهر در معارف دینی اسلام
۷۷	عناصر شهر اسلامی در گذشته
۷۸	کلان‌شهر
۷۹	انواع شهر

۸۲		سابقه شهرنشینی در دنیا
۸۲		سابقه شهرنشینی در ایران
۸۳		مفهوم‌شناسی شهر شاداب و سرزنده
۸۵		مفهوم‌شناسی سرزندگی و زیست‌پذیری شهری
۸۸		عوامل مؤثر بر سرزندگی شهری و خیابان‌ها
۸۸		معیارهای یک طراحی شهری خوب برای سرزندگی
۹۱		حالات و چرندی مختلف برای سرزندگی شهری
۹۲		کیفیت طراحی شهری
۹۳		سنجش سرزندگی شهری
۹۴		مطالعه موردی: دلبه‌بندی شهرها بر اساس میزان سرزندگی توسط مؤسسهٔ مرسر
۹۷		نتیجه‌گیری

فصل چهارم: ارکان شهر شاداب

۹۹		مقدمه
۱۰۰		باغ‌های گل و شهر شاداب
۱۰۳		مطالعه موردی: باغ ارم شیراز
۱۰۴		مطالعه موردی: باغ ورسای فرانسه
۱۰۵		پارک و شهر شاداب
۱۰۵		مطالعه موردی: پارک تفریحی دیزنی‌لند
۱۰۶		مطالعه موردی: پارک شطرنجی کالیفرنیا
۱۰۸		مطالعه موردی: پارک‌ها در نگاه پسانوگرایی
۱۰۸		موزه و شهر شاداب
۱۰۹		انواع موزه‌ها
۱۱۱		برخی از موزه‌های معروف ایران و جهان
۱۱۲		مطالعه موردی: موزه‌های عجیب در دنیا
۱۱۲		مطالعه موردی: موزه عبرت در ایران
۱۱۳		اهمیت رنگ در شادابی شهر
۱۱۸		کشور نروژ (اسلو و ریزرو)
۱۲۰		کشور انگلستان (لندن و هارلو)

۱۲۲	مطالعه موردی: فستیوال رنگ و نور در شهر برلین
۱۲۲	استفاده از رنگ‌های طبیعی در شهر
۱۲۳	رنگ سبز و فضای سبز شهری
۱۲۶	عملکردهای فضای سبز
۱۲۷	مدل‌های توزیع فضای سبز
۱۲۹	نکاتی در خصوص بهبود کارایی فضاهای سبز
۱۲۹	نمونه حلاقیات‌های شهرسازی جهت شاداب‌سازی شهری
۱۳۵	مطالعه موردی: چیل پل برتر جهان و جایگاه سی‌وسه پل
۱۳۶	فضای شهری شهر شاداب
۱۳۸	مبلمان شهری و شهر شاداب
۱۳۹	پیشینه مبلمان شهری در ایران
۱۴۰	اهمیت و ضرورت مبلمان شهری و مکان‌یابی صحیح آن
۱۴۲	رابطه مبلمان شهری با آرامش ذهنی و سلامت روانی
۱۵۲	مطالعه موردی: وضعیت سطل زباله‌ها در شهر قم
۱۵۲	مطالعه موردی: کیسه‌های جدید سطل زباله در نیویورک
۱۵۳	خیابان‌ها و پیاده‌روها در شهر شاداب
۱۵۴	مطالعه موردی: اظهارات جالب پروفسور سایمون بل در خصوص شهر تهران
۱۵۶	ورزش، ورزشگاه‌ها، و مکان‌های ورزشی در شهر شاداب
۱۵۷	طبقه‌بندی مکان‌های ورزشی
۱۵۹	کاروان‌های شادی و شهر شاداب
۱۶۰	ترافیک و شهر شاداب
۱۶۰	مطالعه موردی: ۲۰ شهر برتر دنیا در زمینه کره‌های ترافیکی
۱۶۵	بهداشت محیط و شهر شاداب
۱۸۱	بلند مرتبه‌سازی (برج‌سازی) و شهر شاداب
۱۸۲	نظریه طراحی شهری عمودی (بلند مرتبه‌سازی)
۱۸۳	ریشه‌های شکل‌گیری طراحی شهری عمودی و برج‌ها
۱۸۶	معایب برج‌نشینی
۱۸۶	نتیجه‌گیری

فصل پنجم: شهر شاداب کوچک؛ وبسایت بزرگ

۱۸۷	 مقدمه
۱۸۸	 شهر الکترونیک و شهر شاداب؛ شهر کوچک وبسایت بزرگ
۱۸۹	 فعالیت‌های شهر الکترونیک
۱۹۰	 مزایای شهر الکترونیک
۱۹۱	 فواید ایجاد شهرهای الکترونیک
۱۹۳	 شهر الکترونیک و تأثیر آن بر ترافیک
۱۹۳	 جایگاه شهر الکترونیک در ایران
۱۹۴	 شهر الکترونیک کیش
۱۹۵	 شهر الکترونیک بوستون
۱۹۶	 شهر الکترونیک تایپه
۱۹۸	 نتیجه‌گیری

فصل ششم: شهر شاداب در آینه برنامه‌ریزی آینده‌نگر

۱۹۹	 مقدمه
۱۹۹	 شهر شاداب و اجرای طرح‌های جامع
۲۰۲	 مطالعه موردی: سلسله مراتب برنامه‌ریزی فضایی در ایران
۲۰۳	 برنامه‌ریزی شهری
۲۰۴	 سیر تحولات برنامه‌ریزی شهری در ایران
۲۰۶	 مطالعه موردی: شهر مشهد چهره‌ای شاداب و مفرح ندارد
۲۰۶	 شهر شاداب: صله رحم و ارتباطات اجتماعی
۲۰۸	 شادابی مدارس و شهر شاداب
۲۱۱	 مطالعه موردی: شاداب‌سازی مدارس
۲۱۱	 معماری ایرانی و شهر شاداب
۲۱۲	 معماری ساختمان‌ها: هویت و شادابی شهری
۲۱۳	 معماری شهری و پیشگیری از جرائم
۲۱۴	 شهرسازی مدرن و شهر شاداب
۲۱۴	 آمایش فرهنگی سرزمین و شهر شاداب
۲۱۷	 مطالعه موردی: آمایش فرهنگی سرزمین در تهران، مشهد، و قم

جهت‌گیری‌های آمایش فرهنگی سرزمین جهت شاداب‌سازی شهرها	۲۱۸
شهر شاداب: شهر خلاق و شهروندان خلاق	۲۲۰
مطالعه موردی: تجربه جهانی ژاپن در خصوص پرورش خلاقیت در کودکان	۲۲۱
جایگاه انسان خلاق در شهر شاداب	۲۲۲
مطالعه موردی: شهرهای خلاق و شاداب دنیا و ایران	۲۲۶
شهر شاداب: گردشگری و سفر	۲۲۷
اخلاق زیست‌محیطی و شهر شاداب	۲۳۰
اصول اخلاق زیست‌محیطی شهر شاداب در نظام ارزشی	۲۳۱
مطالعه موردی: رتبه‌های اول ایران در دنیا	۲۳۶
نتیجه‌گیری	۲۳۸

پیوست‌ها

پیوست شماره ۱- شادی در نگاه بزرگان و صاحب‌نظران	۲۴۰
پیوست شماره ۲- ماله پایتخت کشور مالدیو	۲۴۳
پیوست شماره ۳- شهر بین‌المللی اسلامی در چین	۲۴۵
پیوست شماره ۴- پرسش‌نامه سنجش شادی آکسفورد	۲۴۹
پیوست شماره ۵- زیباترین و طولانی‌ترین آشپزخانه مصنوعی ایران	۲۵۱
پیوست شماره ۶- مقررات ملی تابلوها	۲۵۲
پیوست شماره ۷- متن مصوبه «الزام شهرداری تهران به ...»	۲۶۱
پیوست شماره ۸- معرفی وب‌سایت‌های مرتبط با امور شهری	۲۶۳

منابع و مأخذ	۲۶۵
--------------------	-----

شادی به عنوان عامل معنا دادن به زندگی مطرح است و در روایات، عامل انبساط روح و سلامتی جسم برشمرده شده است. از عصر دیرینگی تاریخ و آثار به جا مانده از فراخنای تاریخ بشر، مؤلفه‌های شادی در زیستگاه و محل سکونت انسان‌ها لحاظ شده است. به همین سبب، در آثار باقی مانده از دوران قدیم، به ویژه دوره طلایی یونان و دوران زرین اسلامی، ایجاد شهر شاد و بانشاط عامل خوشبختی شهرنشینان، و شادابی شهر موجب شادی جمعی و عامل ایجاد فرهنگ شادی بر شمرده شده است. در آثار متأخرین نیز شادابی محیط و فضای زندگی به عنوان عامل بالا رفتن انگیزه و حتی موفقیت، ثبات زندگی، انتخاب‌های برتر، اختراعات، اکتشافات، و رضایت روزافزون مطرح شده است.

در این اثر سعی شده تا به ریزترین مباحث مرتبط با شهر شاداب و مؤلفه‌ها و ابعاد آن پرداخته شود و ستون‌های اصلی ایجاد شادی از قبیل عوامل مذهبی و نظام ارزشی، عوامل روانی، عوامل اجتماعی و فرهنگی، زیرساخت‌های شهری، و عوامل اقتصادی مورد بررسی قرار گیرند. استفاده از معارف دینی، به ویژه دین اسلام که دین نشاط و شادی است و نزدیک‌ترین آیین به طبیعت انسان است، در طرح مباحث این کتاب از جمله مزایای آن است.

از آن جا که مقوله شهرنشینی، دومین انقلاب بعد از انقلاب کشاورزی شمرده می‌شود، نگاه صاحب‌نظران به محیط انسانی و جمعیت متراکم در فضاهای کوچک و بزرگ شهری با مقوله‌هایی مثل معماری، رنگ، طراحی، شمایل شهری، فرهنگ، سنت‌ها، ابعاد روان‌شناختی، دین و نظام ارزشی، تعامل‌های بین فرهنگی، مهاجرت، نمادها، انتظارات شهروندی، تحولات پیرامونی، عصر تغییر، و ... گره خورده و به همین دلیل، شهر که مجموعه‌ای پیچیده و تبلوری خاص از مناسبات و روابط انسانی است، با محیط و مبانی فیزیکی گره خورده است.

در دین اسلام نیز «شهر» کانون فعالیت و تصمیم‌گیری است و در قرآن کریم ۳۳ بار با عناوین مختلف مانند «بلد»، «مدینه»، و غیره به آن اشاره شده است. امروزه یکی از عوامل مفسر فرهنگ مکنون ملت‌ها، پیشانی شهرها و محیط‌های پیدا و پنهان آن‌ها همانند بافت شهر، تأسیسات عمومی، مراکز مذهبی و پژوهشی، ساختمان‌ها،

نمادها، و حتی کیفیت فضای طبیعی و شبه طبیعی می‌باشد. در این کتاب، سعی شده به مهم‌ترین نکات قابل ملاحظه و عمومی (با لحاظ کردن فرهنگ‌های مختلف) مقوله شهر شاداب پرداخته شود. در بخش‌هایی نیز به آسیب‌شناسی و ابعاد آن در مقوله شهری اشاره و تلاش شده تا عمده اثر به سمت و سوی جامعه بومی ایران جهت داده شود. علاوه بر آن مطالعه شهرهای منتخب در سطح جهان مورد امعان نظر بوده است.

در فصول پایانی، راهکارهای عملی و روش‌ها و زیرساخت‌های لازم برای رقم زدن یک شهر شاداب، و همچنین یک شهر الکترونیک به عنوان مؤلفه‌ای جدید در ادبیات شهرسازی و معماری، به همراه مزایای آن در هفت بعد مختلف بررسی می‌شود.

از دیگر مقوله‌های این اثر می‌توان به شهر شاداب در آیین برنامه‌ریزی آینده‌پژوه اشاره کرد که با دید مدیریت شهری مورد بررسی و بحث قرار گرفته است. جهت‌گیری آمایش فرهنگی برای رقم زدن شهر شاداب و شهروندان خلاق نیز مبحث دیگری است که سعی شده به اختصار و با نگاه تطبیقی به نظام ارزشی و مطالعات بین‌المللی به آن پرداخته شود.

از ویژگی‌های این اثر افزودن پیوست‌های متعدد در انتهای کتاب است که خواننده را با آرای صاحب‌نظران و اندیشمندان منتخب نمونه شهرهای مختلف (مثل شهر بین‌المللی اسلامی در چین)، پرسش‌نامه سنجش شادابی اکسفورد، و وب‌سایت‌های مفید داخلی و خارجی مرتبط با این مقوله آشنا می‌سازد.

این اثر در سازمان‌هایی نظیر شهرداری‌ها و نهادهای شورای شهر، و در سمینارها و همایش‌های ملی مربوط به شهرداری‌ها، معماری، روان‌شناسی و بهسازی محیط‌های زندگی، و حتی همایش‌های بهداشت روان جامعه قابل استفاده و بهره‌برداری است.

امیدواریم صاحب‌نظران و اندیشه‌ورزان با تأمل و تتبع در این اثر، مؤلفین را از نقطه نظرات و اصلاحات احتمالی و نقدهای ارزشمند خود بی‌بهره نگذارند.

دکتر حسین خنیفر

حامد بردبار فریبا فروغی‌قمی